

ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНІЙ АНТРОПОНІМІКОН ПОВІСТІ ЮРІЯ СТАНИНЦЯ «ЧЕРВОНА ЙОНАТАНОЧКА»

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 2 (42)

УДК 811.161.2'373.23:821.161.(477.87) Станинець

DOI:10.24144/2663-6840/2019.2(42).50-55.

Лавер О. Літературно-художній антропонімикон повісті Юрія Станинця «Червона йонатаночка»; кількість бібліографічних джерел – 13; мова українська.

Анотація. У статті розглянуто природу, стилістичні функції літературно-художніх антропонімів та їх значення для створення національно-регіонального колориту. Предметом лінгвістичного аналізу стали власні назви у творах закарпатського письменника Ю. Станинця. Митець сформував антропонімічний простір своїх творів як складову частину українського антропонімікону, зберігаючи при цьому типові діалектні ознаки.

Ключові слова: антропонім, апелятив, літературно-художній антропонім, діалектний варіант антропоніма, стилістична значущість, національно-регіональний колорит.

Постановка проблеми. Мова майже кожного художнього твору – це майстерна авторська обробка живорозмовного мовлення. Літературно-художній простір творів закарпатського письменника Юрія Станинця є важливою сторінкою в історії розвитку української літературно-художньої антропонімії та у становленні норм української літературної мови на Закарпатті у 30–40-х роках ХХ ст. За фахом Юрій Іванович Станинець був греко-католицьким священиком, у період атеїзму радянської влади він не зрікся віри, не відійшов від принципів служіння своєму народові, за що був відсторонений від літературного процесу. І. Ребрик та Н. Ребрик відродили частину багатой літературної спадщини митця і започаткували наукове вивчення його творчості у літературознавчому аспекті. Мова творів Ю. Станинця об'єктом аналізу не була.

Сконденсована у власній назві художнього героя інформація розкриває принципи творчого мислення письменника. Система власних назв Ю. Станинця сформована на основі народної номінації і охоплює яскраві зразки колоритних регіональних онімів. Вивчити і зберегти діалектні варіанти імен, прізвищ, родичівських прізвиськ вважаємо актуальним завданням сучасної ономастики.

Аналіз досліджень. Численні публікації засвідчують, що об'єктом зацікавлень науковців деталі частіше стають саме регіональні пропріативи у художніх творах. Основні критерії функціонування діалектних літературно-художніх антропонімів висвітлено у працях Л. О. Белея, Ю. О. Карпенка, Г. Л. Аркушина, О. Р. Сколоздри-Шепітко, А. І. Вегеш, О. М. Чижмар та ін. Роль закарпатоукраїнських письменників у розширенні функціональних меж української літературно-художньої антропонімії вперше висвітлено у монографії О. М. Чижмар «Загальнонаціональне та регіональне в закарпатоукраїнській літературно-художній антропонімії ХІХ – ХХ ст.» [Чижмар 2018]. Однак доробок українських науковців у царині літературно-художньої ономастики незіставний із кількісним багатством та розмаїттям власних назв у художніх творах, тому антропоніми у творах Ю. Станинця потребують подальшого вивчення.

Мета нашого дослідження – здійснити функціонально-стилістичний аналіз антропонімів у повісті Ю. Станинця «Червона йонатаночка», визначити їх роль і значення у мовній структурі твору.

Виклад основного матеріалу. Ономастикон повісті «Червона йонатаночка» реалістичний, однак під пером майстра майже всі власні назви набувають семантичного розширення. Б агатим матеріалом для написання ранніх творів стали події, які розгорталися на Закарпатті наприкінці 30-х років ХХ ст.

Вибір власних назв у Станинцевих творах залежить від ідейного задуму автора. Реалістично відобразити життя, свідком і учасником якого був, – саме таку мету ставив собі письменник. Ю. Станинець у автобіографії неодноразово наголошує, що джерелом його творів стало саме життя: «Образи моїх творів – це живі люди, між котрими я жив. З ними навіть фотографії в мене були... І Анна Дашик з «Червоної йонатаночки», і Євка Король у «Веретено впало», і інші» [Станинець 2011, с. 607]. Життєвим кредо Ю. Станинця, як зазначають літературні критики, було писати про народ і для народу, для навчання народу, для його просвіти, для виведення українського селянина із провінційної замкнутості на ширший шлях національно-культурного і громадянського розвитку. Важливу роль у творчому процесі для письменника відігравали мовні засоби, які також мусіли бути гармонійно вплетені у мовну картину твору. Співвідношення реального і вигаданого, на думку Ю. Станинця, у художньому творі взаємодоповнюють одне одного, роблять твір довершеним, цілісним, легким у сприйнятті: «...завданням літератури є передати у творі дійсне життя, вивести на екран типи, що характеризували б загаль, вказували б на хиби життєві і боролися б за краще життя. І тому фантазія письменника лише доти цінна, доки не відірветься від можливостей життєвих...» [Ребрик 2011, с. 62]. Н. Ребрик робить вмотивований і справедливий висновок про творчу лабораторію Ю. Станинця, про безперервний пошук мовних і художніх засобів для зображення задуманого: «Таке розуміння доцільного співвідношення правди факту і авторського до-

мислу в купі з майстерністю роблять образи Юрія Станинця спершу цілісними, а далі самотніми, колоритними, такими, що запам'ятовуються надовго» [Ребрик, с. 63]. Завдяки правдоподібності самотніми, колоритними і незабутніми стали і власні назви у творах письменника.

Власні назви героїв повісті спроектовані з реальних назв людей, відомих письменнику, серед них офіційні і діалектні варіанти: *Василь Дашик, Дашиканя, Лисичканя, Анна Дашикова, Юра Попадинець, Іван Ляшків/син Ляшка/Іван Ляшик/син Ляшика, Іваниха, Корсак, Лазуряк, Василь Білий, Христина Вовчкова, Василина Федоришина, Марія Ковачова, Марія Сокачова, Іван Вилічка, Іван Гичка, Василь Немеш, Михайло, Петро Попович старий Рачок, старий Ціпкало, Деруд, Іван Лисичка, Гунська, Лецова дочка.*

Літературно-художній антропонім (далі – ЛХА) *Василь Дашик* ідентифікує одного з головних героїв повісті. Події твору відбуваються восени на початку другої світової війни. Багатий урожай, виплеканий селянами протягом літа, опиняється під загрозою знецінення. Ю. Станинець світові події робить лише тлом сюжетної канви, а основну увагу приділяє внутрішньому світу головних героїв: кожного з них готує до переломного моменту, до кардинального зламу в усталених поглядах. Конфлікт постає між батьком і дочкою. Василь Дашик – типовий образ дбайливого господаря. Все життя він важко працював для землі і для сім'ї. Гордістю селянина став величезний сад, закономірно Василь Дашик мріє, щоб праця його потрапила до надійних рук, до одногодмця в поглядах, заради цього він готовий знехтувати почуттями рідної доньки, хоч дуже її любить. Прізвище *Дашик* відібране автором із антропонімікону Тячівщини. П. П. Чучка подає прізвище *Даш* від староукраїнського чоловічого імені *Даш*, яке в XVI – XVII ст. співвідносилось з повними іменами *Дасій, Давид, Свдоким* та деякими іншими *Данило, Давид, Йордан* [Чучка 2005, с. 187]. Доантропонімічна семантика імен має християнське коріння: *Свдоким* походить з грецької мови і означає 'славний, оточений доброю славою' [Белєй 2011, с. 101], *Давид* – гебр. 'улюбленець', *Данило* – гебр. 'Бог судить, Бог мій суддя' [Белєй 2011, с. 99], *Йордан* – гебр. 'хрещений в ріці Йордан' [Белєй 2011, с. 105]. Детальна авторська характеристика Василя Дашика, відіменна християнська основа прізвища та суфікс *-ик*, який, крім патронічного, має ще демінутивне значення, викликають асоціації про носія як про людину працювиту, проте з надто вузькими і навіть консервативними поглядами. Дашик біля свого саду ходив «як мати біля дитини», а тому на старість «потребує не тільки зятя, дочці – чоловіка, але й своєму садові дбайливих рук, фахової опіки» [Станинець 2011а, с. 237]. Людина, яка не працює на землі, як Юра Попадинець, для Дашика це *гонимарник* [Станинець 2011а, с. 252], *гехкар* [9, с. 240], *волоцюга, нероба, пройдисвіт* [Станинець 2011а, с. 241].

Ю. Станинець основну ідею у повісті «Червона йонатаночка» вбачав у творенні нового героя.

Поширений у тогочасній українській літературі образ селянина-трудівника, виснаженого і беззахисного, не вдовольняв задум Ю. Станинця, письменник прагнув продемонструвати на прикладі Юри Попадинця різні способи ефективного використання людської праці. Письменник пояснює в автобіографії: «Наш народ біднів з кожним роком. Визискували його всі. Спекулянти жили, пили з нього соки, його працю скуповували за безцінь. Яблука на цвіті віддавали за п'яту, шосту правдивої ціни... От я і вивів Юру Поповича, щоб показати, що минув час, коли ми мали тільки обробляти землю, а торгувати мав за нас інший, чужий. Це новий тип нашої людини, що вміє зібрати яблука, продати їх, заробити на тому, але не ошукати свого брата по крові» [Станинець 2011а, с. 609].

Власна назва головного героя вибрана Ю. Станинцем, очевидно, не випадково. Ім'я *Юрій*, як свідчать наші попередні дослідження, стало знаковим у творчості письменника. *Юра Чорний, Юра Станчук, Юра Попадинець* – головні образи епічних полотен Ю. Станинця, образи господарів, які піклуються не лише про свою землю, але й дбають про правду, інтереси громади і підтримку ближнього. Письменник таким способом формував зразок народного лідера, не войовничого і революційного, але стійкого, наполегливого, цілеспрямованого, такого, якими були дідуся і батько Ю. Станинця, тому власною назвою нового образу хлібороба стало ім'я *Юрій* [Лавер 2017], імовірно, як у дідуся – Юрій Чепеш-Кляпчук.

Прізвище *Попадинець*, за матеріалами словника П. П. Чучки, одне з поширених на Закарпатті, особливо у Хустському, Тячівському, Іршавському, Ужгородському, Мукачівському районах [Чучка 2005, с. 462]. Структура прізвища має чотири значущі морфеми: корінь *поп*, який походить від апелятива *пип* 'священик', андронімний суфікс *-иха*, матронімний суфікс *-ин-* і поліфункціональний *-ець*. Суфікс *-ин* праслов'янського походження, суфікс *-ець* розвинувся на українському ґрунті [Чучка 2005, с. 39]. Кожна морфема є носієм семантичних конотацій: *пип* – носій християнських і людських моральних цінностей, суфікси *-ин* та *-ець* – приналежність до українського антропонімікону. Сукупність сем у морфемному складі ЛХА *Попадинець* органічно доповнюють енциклопедичну характеристику героя – молодий хлібороб і підприємець водночас, здатен заробити для себе і допомогти ближньому – підтримати і навчити, сповідує принципи справедливості і честі.

Впадає в око, що Ю. Станинець у творі міг кількох героїв називати одним і тим самим іменем. Частотними у антропоніміконі письменника стали імена *Іван, Василь, Анна, Марія*, що засвідчує реалістичне відтворення закарпатського іменника.

Імена у повісті супроводжуються прізвищами, такі двокомпонентні назви стали засобом створення соціальної і національно-регіональної значущості: *Іван Ляшик/Ляшко, Василь Білий, Іван Вилічка, Іван Гичка, Василь Немеш, Іван Лисичка*. Порівняльний аналіз ЛХА-прізвищ, використаних Ю. Станин-

цем, та прізвищ закарпатських українців дозволяє стверджувати, що основним джерелом літературно-художнього антропонімікону письменника стали прізвища та прізвищеві назви українців західних районів Закарпаття. Географія поширення прізвищ *Ляшко/Ляшик, Білий, Вилічка, Гичка, Лисичка, Лазуряк, Корсак, Немеш* – це в основному Тячівський, Іршавський та Хустський райони [Чучка 2005], терени рідні і близькі для Ю. Станинця. Зазначені ЛХА-прізвища ідентифікують епізодичних персонажів. Мов художник короткими мазками, письменник за допомогою доантропонімійної семантики подає лаконічну характеристику персонажів. Прізвище *Білий*, за свідченнями П. П. Чучки, у відповідному національному фонетичному оформленні є в усіх слов'янських мовах, його походження безпосередньо пов'язане з давньослов'янським іменем *Бѣль*, яке надавали світловолоосим та білошкірим дітям [Чучка 2005, с. 66], однак у тексті повісті сема 'світловолосий і білошкірий' не реалізовується, натомість ЛХА *Білий* породжує асоціації, пов'язані з лексемою 'білоручка' – 'той, хто цурається фізичної, чорної роботи; нероба' [Словник української мови 1970, т.1, с. 184]: «...*Василь Білий*. Кошарки плести, рибу ловити, ходити по гриби. П'ятдесят років йому, а ще в його руках косу люди, кажуть, не виділи» [Станинець 2011а, с. 248].

Прикметною ознакою ономасторчості, і мабуть, стилю, письменника можна вважати надзвичайно делікатну манеру критики. Юрій Станинець для викриття негативних людських рис – ледарство, п'янство, заздрість, зрада – підбирає мовні засоби без пейоративної семантики, без згублених форм, власні назви у повісті натякають, толерантно підказують. Без сумніву, у таких випадках спрацьовують моральні цінності Станинця-священника і його здатність наполегливо і неухильно їх дотримуватись. Підтвердженням цьому слугує ЛХА *Іван Лисичка*. Прізвище *Лисичка* отримав персонаж-зрадник, який через помсту набрехав мадярським жандармам про Юру Попадинця. Мотивом вибору такого ЛХА міг стати фольклорнім *Лисичка* – назва персоналізованого образу хитрої і підступної людини. Вияв недоречної балакучості, коли жандарми арештували молодих парубків, автор вклав в уста старого дідуся з прізвищем *Ціпкало*, що є «суфіксальним утворенням від дієслова 'ціпкати' – 'пищати', отже, *ціпкало* – 'той, хто ціпкає' [Чучка 2005, с. 594]. Ще одним опосередкованим способом для вираження негативної оцінки став суфікс *-як-* у відіменному прізвищі *Лазуряк*: *Лазур* + *-як*. Прізвище *Лазур*, за свідченнями П. П. Чучки, походить від староукраїнського чоловічого імені *Лазур*, співвідносного з офіційним *Лазар* [Чучка 2005, с. 325]. Суфікс *-ак-* (*-як-*, *-чак-*) – давній слов'янський поліфункціональний суфікс, що широко представлений як у загальних, так і у власних назвах. Значна частина загальних назв осіб із суфіксом *-ак-* (*-як-*, *-чак-*) мають зневажливу семантику, тобто називають неприємні зовнішні чи внутрішні ознаки носія: *босак, голодняк, мізерак, пияк, лисак, лівак, паскудняк, пудляк* та ін. [Чучка 2005, с. XXIX]. Серед прізвищ закарпатців

з коренем *Лазар* чимало утворень з емоційно нестральними суфіксами: *Лазарюк, Лазарчук, Лазарко, Лазорик, Лазорка, Лазорко* тощо [Чучка 2005, с. 324 – 325], однак автор вибрав саме варіант *Лазуряк*, очевидно, за аналогією до пейоративних назв. Негативних конотацій прізвище *Лазуряк* набуває у тексті твору: «А *Лазуряк*? Ціле літо пересидить коло води. Чи суть бокори, чи не суть, а він звисить сокирча за лікоть і гайда. А хто його заробітки числить? Знову тільки корчмар» [Станинець 2011а, с. 248].

Цікавою і неоднозначною інформативністю наділений ЛХА *Корсак*, що ідентифікує персонажа-музиканта, який грає молоді на танцях. П. П. Чучка подає три версії походження цього прізвища: 1) від давньої назви лисиці *корсак*, відомої українцям і полякам; 2) від місцевого апелятива *корсак* – 'черевик із закоченм догори носком', 'довжелезна нога'; 3) від діалектного апелятива *корса* – 'полоз саней', 'выгин полоза', уживається для назви кривих предметів, очевидно, *корса* – 'кривоногий' так само, як і буковинський апелятив *корсоногий* [Чучка 2005, с. 288]. Музикант *Корсак* – епізодичний персонаж, детальної характеристики автор для нього не подав, але доантропонімійне значення прізвища *Корсак* дозволяє читачеві самостійно уявити образ.

Письменник мусить опиратись на народні традиції іменування, це забезпечує правдоподібність зображуваного, «щоб дія твору була реалістичною, пов'язувалася з визначеним регіоном, персонажі повинні іменуватись типовими для даного регіону (нації) антропонімами» [Белей 1995, с. 20]. ЛХА *Ляшко, Гичка, Гичкан, Немеш, Попович, Рачок, Вилічка* відібрані автором із антропонімікону західних районів Закарпаття і також мають прозору доантропонімійну семантику: *Ляшко* – від чоловічого імені *Ляш*, що з *Ілляш*, тобто *Ілля*; від видозміненої антропоноснови *лях* 'поляк', 'католик' [Чучка 2005, с. 351]; *Вилічка* – від апелятива *вилічка* 'демінутив від вилиця', 'щока', 'дишель у санях' [Чучка 2005, с. 117]; *Гичка, Гичкан* (*Гичка+ан*) – від апелятива *гичка* 'качан кукурудзи без зернят', 'низька людина' [Чучка 2005, с. 144]; *Немеш* – угорський титул *nemes* 'шляхтич' [Чучка 2005, с. 408]; *Попович* – від апелятива *попович* 'син попа' [Чучка 2005, с. 463]; *Рачок* – від антропоніма *Рак+ок*, що у свою чергу походить від загальної назви *рак* [Чучка 2005, с. 477]. Склад, структура та відапелятивна семантика названих ЛХА органічно доповнюють мову повісті, забезпечують нейтральне національно-регіональне тло твору.

Характерною особливістю антропонімікону повісті «Червона йонатаночка» є наявність родичівських прізвищ для ідентифікації жінок. Офіційні двокомпонентні назви «ім'я+прізвище» для жінок у творі відсутні, натомість мають місце патроніми з суфіксом *-ова*: *Анна Дашикова, Христина Вовчинова, Марія Ковачова, Марія Сокачова*. У сучасному українському антропоніміконі такі утворення є стилістично нейтральними, у словацькій, чеській, польській та лужицьких вони піднесені до рангу офіційних прізвищ. Ю. Станинець використовує

прізвищеві назви з суфіксом *-ова* (інколи з суфіксом *-ина* *Василина Федоришина*) для ідентифікації молодих неодружених жінок, акцентуючи при цьому увагу на місцевих патріархальних традиціях номінації. Аналогічними є використання і чоловічих найменувань *Юра Попадинців, Попадинців син, Іван Ляшків, син Ляшків, Петро Поповичів*. Спорадично ім'я і патронім мають емоційно-експресивну стилістичну значущість: «А все це не *Анна Дашикова*, а якась лісова мавка...» [Станинець 2011а, с. 276]; «...були жандарми і забрали *Юру Попадинцьового*. За що – ніхто не знає» [Станинець 2011а, с. 244]; «Мені другий хай не платить. Я не жебрак! Я *Ляшків син!*» [Станинець 2011а, с. 260].

Соціально значущу стилістичну функцію у повісті виконують андроніми та описові конструкції. ЛХА-андроніми вказують на сімейний стан денотатів, засобом вираження соціальної характеристики виступають традиційні жіночі варіанти прізвищ із суфіксами – закарпатським *-аня* та загальноукраїнським *-иха*: *Дашиканя, Лисичканя, Іваниха*. Вікову характеристику у творі забезпечують описові конструкції: *старий Рачок, старий Ціпкало*.

Для змалювання закоханої пари Ю. Станинець використовує ліричні тони, мовні засоби здебільшого фольклорного походження. Центральну частину таких описів займають імена головних героїв – *Анна і Юра*. Засобом вираження емоційно-експресивної оцінки персонажа може бути структура імені і контекст. Ю. Станинець наповнює імена експресією поступово, використовуючи спочатку контекст: «*Юра* обняв *Анну* правою рукою і притис до себе. Ішли повільно, мов у сні, мов зачаровані, дорогою щастя і любові» [Станинець 2011а, с. 273].

Епіцентром розгортання стосунків стає сцена зустрічі закоханої пари після довгої розлуки, після повернення Юри з тюрми. Саме для такого епізоду письменник використовує увесь спектр емоційно-експресивних варіантів: «*Анничко!* – шептав *Юра*... – *Нуцько*, що з тобою... Ти мене, свого *Юру*, так налякала?»; «*Юрку*, та тебе й половина немає того, що був, – простогнала» [Станинець 2011а, с. 297]. Здрібніло-пестливе *Нуцька* є варіантом імені *Ганна, Анна* (з гебрейської 'ласкава, милостива' [Белей 2011, с. 140]) і типове для Тячівського та Хустського районів [Чучка 2003, с. 192]. Завдяки діалектному ЛХА *Нуцька* увиразнюється національно-регіональний колорит у творі. Ступенювання пестливості Ю. Станинець майстерно здійснює за зразками традиційної народної антропонімії.

Поступово автор підводить читача до сприйняття нової назви *Йонатаночка*. Образ головної героїні – це образ нової жінки, вона все ще селянка, господиня, вона батькова помічниця, але думає зовсім по-іншому, ніж її батьки, представники старшого покоління. Анна Дашик готова боротися за правду, бо розуміє глибину подій, саме в її уста Ю. Станинець вкладає основну ідею повісті:

«Настав такий час, що темниці наповнюють порядними, чесними людьми тільки за те, бо вони і ми всі стали скалкою в захланній горлянці нашого віковичного ворога, якому ні вас, ні мене, ні ваші яблука не треба, бо давиться і тими, що в нього родяться. Йому треба наші ліси, нашу землю, наші гори з їх багатством... А хто проти цього скаже слово – того в темницю... І ви цих людей темничниками прозиваєте!...» [Станинець 2011а, с. 309]. Апелятив *йонатанка* поширений у закарпатських говірках і має два значення 'сорт яблуні, джонатан', 'плоди цієї яблуні' [Сабадош 2008, с. 136]. У творі можна зустріти чимало епізодів, у яких і сад, і яблука набувають символічного значення: зустрічі закоханих відбуваються в саду, Анна майже завжди в саду коло яблук, очі в неї «блиснули...чорними зернятками достиглої йонатанки» [Станинець 2011а, с. 323], у тюрмі скатованому Юрові кризь сон ввижається, ніби Анна дає йому яблуку [Станинець 2011а, с. 302]. Сад у повісті – символ родини і родинної праці, символ роду. Для Ю. Станинця – спогади про сад найніжніші і найтепліші, це його дитинство, перша життєва школа, де його малого «пташки вчили нової пісні навесні» [8, с. 525], де звучали дідові казки, де почались перші господарські роботи. Саме батьківський сад визначив життєве кредо письменника – садити і щепити: «У молоді круглі головки, в чисті серця щеплю очка науки і просвіти» [Станинець 2011, с. 526]. Йонатанки – це яблука червоного кольору, зимові, дуже соковиті, стійкі до холоду і довго зберігаються. Так і Анна Дашик – молода, вродлива і водночас мужня, вірна і витривала: «Чого плачеш, *Йонатанко*, моя дорога *Йонатаночко?* – і знову обсипав *Анничку* поцілунками, щоб висушити сльози її дівочої вірності» [Станинець 2011а, с. 340]. Ю. Станинець символ родинного саду переносить у символічну власну назву для номінації образу дівчини покірної, але не скореної.

Висновки. Таким чином, здійснений лінгвістичний аналіз пропріальної лексики дозволяє стверджувати, що власні назви у художньому творі становлять систему, яка по-особливому локалізує події у просторі і часі, багатоаспектно репрезентує і світогляд, і мову письменника, формує яскраві словесні символи. Національно значущі ЛХА – прізвища закарпатських українців, патроніми з суфіксами *-ова, -ів*, діалектні словоформи *Попадинцьового, з Поповичовим, Ковачова, Сокачова*, здрібніло-пестливе ім'я *Нуцька* – формують національно-регіональний колорит, забезпечують достовірність зображуваних подій. Оригінальним виступом Ю. Станинця можна вважати символічний ЛХА *Йонатаночка*, який у повісті має різнопланову семантику. Талановитий майстер слова за допомогою діалектних і загальнонаціональних мовних ресурсів реалістично відтворює особливості антропонімії Закарпаття у міжвоєнний період.

ЛІТЕРАТУРА

- Белей Л. О. Функціонально-стилістичні можливості української літературно-художньої антропонімії XIX – XX ст. Ужгород: Патент, 1995. 120 с.

2. Белей Л. О. Нова українська літературно-художня антропонімія: проблеми теорії та історії. Ужгород: Патент, 2002. 175 с.
3. Белей Л.О. Ім'я дитини в українській родині. Харків: Фоліо, 2011. 283 с.
4. Лавер О. В. Літературно-художні антропоніми як засіб увиразнення українського регіонального колориту (на матеріалі повісті Ю. Станинця «Юра Чорний»). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Мовознавство*. Тернопіль: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2017. Вип. 1 (27)2017. С. 199–203.
5. Ребрик Н. «...Платити мені маєте не сріблом-злотом, а такими почуттями до мене у ваших серцях при читанні цієї книжки, які я мав до вас, коли цю книжку писав...». Ю. І. Станинець. Червона йонатаночка: Вибрані твори. Ужгород: Гражда, 2011. С. 3–82.
6. Сабодош І. В. Словник закарпатської говірки села Сокирниця Хустського району. Ужгород: Ліра, 2008. 480 с.
7. Словник української мови: в 11 томах / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1970. Т. 1. С. 184.
8. Станинець Ю. І. Автобіографія. Станинець Ю. І. Червона йонатаночка: Вибрані твори. Ужгород: Гражда, 2011. С. 533–617.
9. Станинець Ю. І. Червона йонатаночка: Вибрані твори. Ужгород: Гражда, 2011а. 640 с.
10. Чижмар О. М. Загальнонаціональне та регіональне в закарпатоукраїнській літературно-художній антропонімії XIX – XX ст. Ужгород: Видавництво «Карпатська Вежа», 2018. 180 с.
11. Чучка П. П. Традиційні імена закарпатських українців. *Волинь – Житомирщина. Історико-філологічний збірник з регіональних проблем*. Випуск 10. Житомир, 2003. С. 171–194.
12. Чучка П. П. Прізвища закарпатських українців: Історико-етимологічний словник. Львів: Світ, 2005. 704 + XLVIII с.
13. Чучка П. П. Антропонімія Закарпаття. Київ: ТОВ «Папірус», 2008. 672 с.

REFERENCES

1. Belei L. O. (1995) Funktsionalno-stylistychni mozhlyvosti ukrainskoi literaturno-khudozhnoi antroponomii XIX – XX st. [Functional and stylistic possibilities of Ukrainian proper names of the literary heroes of the XIX – XX centuries]. Uzhhorod: Patent. 120 s. [in Ukrainian].
2. Belei L. O. (2002) Nova ukrainska literaturno-khudozhnia antroponomiia: problemy teorii ta istorii [New Ukrainian proper names of the literary heroes: problems of theory and history]. Uzhhorod: Patent. 175 s. [in Ukrainian].
3. Belei L. O. (2011) Imia dytyny v ukrainskii rodyni [The name of the child in the Ukrainian family]. Kharkiv: Folio, 2011. 283 s. [in Ukrainian].
4. Laver O. V. (2017) Literaturno-khudozhni antroponimy yak zasib uvyraznennia ukrainskoho rehionalnoho kolorytu (na materialii povisti Yu. Stanyntsia «Iura Chorny») [Fiction anthroponyms as expressive means of Ukrainian local colouring (based on the work of Yuri Stanynets «Yura Chorny»)]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Seriya: Movozaavstvo*. Ternopil: Ternopilskyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni Volodymyra Hnatiuka, 2017. Vyp. 1 (27). S. 199–203. [in Ukrainian].
5. Rebryk N. (2011) «...Platyty meni maiete ne sriblom-zlotom, a takymy pochuttiamy do mene u vashykh sertsyakh pry chytanni tsiiei knyzhky, yaki ya mav do vas, koly tsiu knyzhku pysav...» [You have to pay me not with silver and gold, but with such feelings in your hearts when reading this book, which I had with you when I wrote this book]. Yu. I. Stanynets. Chervona yonatanochka: Vybrani tvory. Uzhhorod: Grazhda. S. 3–82 [in Ukrainian].
6. Sabadosh I. V. (2008) Slovyk zakarpatskoi hovirky sela Sokyrnytsia Khustskoho raionu [Dictionary of Transcarpathian dialect of Sokyrnytsa village of Khust district]. Uzhhorod: Lira. 480 s. [in Ukrainian].
7. Slovyk ukrainskoi movy: v 11 tomakh / AN URSR. Instytut movoznavstva; za red. I. K. Bilodida [Dictionary of the Ukrainian language: in 11 volumes]. Kyiv: Naukova dumka, 1970. Tom 1 [in Ukrainian].
8. Stanynets Yu. I. (2011) Avtobiohrafia [Autobiography]. Stanynets Yu. I. Chervona yonatanochka: Vybrani tvory. Uzhhorod: Grazhda. S. 533–617 [in Ukrainian].
9. Stanynets Yu. I. (2011) Chervona yonatanochka: Vybrani tvory [Chervona yonatanochka: Selected works]. Uzhhorod: Grazhda. 640 s. [in Ukrainian].
10. Chyzhmar O. M. (2018) Zahalnonatsionalne ta rehionalne v zakarpatoukrainskii literaturno-khudozhnii antroponomii XIX – XX st. [National and regional in Transcarpathian proper names of the literary heroes of the 19th – 20th centuries]. Uzhhorod: Vydavnytstvo «Karpatska Vezha». 180 s. [in Ukrainian].
11. Chuchka P. P. (2003) Tradytsiini imena zakarpatskykh ukrainsiv [The traditional names of Transcarpathian Ukrainians] Volyn – Zhytomyrshchyna [Traditional names of Transcarpathian Ukrainians]. *Istoryko-filolohichnyi zbirnyk z rehionalnykh problem*. Vypusk 10. Zhytomyr. S. 171–194 [in Ukrainian].
12. Chuchka P. P. (2005) Prizvyshcha zakarpatskykh ukrainsiv: istoryko-etymolohichnyi slovyk [Surnames of the Transcarpathian Ukrainians: The historical-etymological Dictionary]. Lviv: Svit. 703 s. [in Ukrainian].

13. Chuchka P. P. (2008) Antroponimiia Zakarpattia [Anthroponymy of Transcarpathia]. Kyiv: TOV «Papirus». 672 s. [in Ukrainian].

**LITERARY FICTION ANTHROPONYMS IN THE SHORT STORY
«CHERVONA YONATANOCHKA» BY YURIY STANYNETS**

Abstract. The article deals with the nature and stylistic functions of literary fiction anthroponyms as well as their role in the creation of national religious identity. In fiction texts proper names acquire numerous connotations, they do not merely identify but also diversify the artistic concept, becoming the aesthetic sign of national culture. The object of our research are proper names in the works of Transcarpathian writer Yuriy Stanynets – a very protean figure in the cultural history of Transcarpathian region as well as in the history of Ukraine in general, whose artistic heritage enjoys its renaissance after the lasting period of reticence. The author reproduces everyday routine and spiritual life of Transcarpathian village of 1930 – 1940s, represents diverse regional variants of personal names.

Literary fictional onym space of Yuriy Stanynets' works is a significant stage in the development of Ukrainian literary fictional anthroponymy as well as in the establishment of literary Ukrainian language norms in Transcarpathian region. The artist has formed the anthroponomical space of his works as the key element of Ukrainian anthroponomicon, having preserved the dialectical features.

In the short story «Chervona Jonatanochka» the writer presents versatile as to their structure and stylistic functions literary fiction anthroponyms, the most typical of them being the emotional expressive names and two-component constructions such as «name + patronymic name», «name + last name». Official and dialectical proper names of Transcarpathian Ukrainians have become the main source of literary fictional anthroponyms creation.

The linguistic analysis of dialectical variants of proper names in the short story «Chervona Jonatanochka» demonstrates their characteristic potential, ethical and aesthetic significance.

Keywords: anthroponym, apelative, literary fictional anthroponym, dialect variations of anthroponyms, stylistic significance, toponym, national regional colouring.

Стаття надійшла до редакції 30 жовтня 2019 р.

© Лавер О., 2019 р.

Оксана Лавер – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Ужгородського національного університету, Ужгород, Україна; <https://orcid.org/0000-0002-7904-3083>

Oksana Laver – Candidate of Philology, Associate Professor of the Ukrainian Language Department, Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine; <https://orcid.org/0000-0002-7904-3083>